

Mislim tedaj, da se tudi od te strani ne le cerkvi, ampak še bolj katoliškim starišem krivica godí. Zopet ta krivica pa Vas, dragi rojaki, glasno kliče, da se pridružite našemu društvu. O vseh teh in enakih rečeh se bomo pogovarjali, bomo pomočkov iskali, in če Bog dá, jih tudi našli. Le če nas je prav veliko enih misli, se bo naš glas zaslišal, in utegne s časom bolje biti. Nič ne pomaga domá zdihovati in tožiti nad slabim časom; mi moramo na noge stopiti in pripraviti si boljših časov!

Sem Vam dozdej razložil, da se Bogu in cerkvi ne dá, kar njemu gré, naj še ob kratkem povem, da se tudi cesarstvu in naši slovenski domovini ne dá, kar jej gré. — Imeli smo nedavno zopet volitev, ker so svetli cesar z državnim zborom vred tudi vse deželne zборе razun českega razpustili. V desetih letih se je zdaj že drugokrat zgodilo, da so svetli cesar morali državni zbor razpustiti; s tem so pa očitno pred svetom spoznali, da stvar ne gré prav. (Živi glasovi: Ne gre ne!) Kje pa fali? Kako naj bi pa šlo? Ali veste Vi, slovenski rojaki iz kmetov to? In če ne veste tega, kako Vam je potem mogoče prav voliti? Kdor ne vé, za kaj da pri volitvah gré, njemu se lahko zgodi, kakor naš slovenski prigovor pravi: „kdor dolgo izbira, si slabo izbere!“

Če Vam toraj ob kratkem povem, kako da stvar stoji, storim to-le, da se prepričate, kako silno potreba da je dan danes tudi kmetu poduka v politiških rečeh, da ne gré brez glave k volitvi, ter se ne dá vsakemu kričaču preslepiti.

Pred desetimi leti so dali naš svetli cesar ustavo, to je, izrekli so v posebnem pismu do vseh dežel in avstrijskih narodov, da ne bodo za naprej cesar sami s svojimi ministri postavljali in z državnim pmoženjem gospodarili, ampak da hočejo v teh rečeh poslance iz vseh dežel zaslišati, in potem, kar bo prav, sklepati. To je ustava — kakor se vidi prav velika dobrota za posamesne dežele in vse cesarstvo. „Kako pa to — boste rekli — da so svetli cesar razpustili že v drugi državni zbor na Dunaji; saj so bili tam naši in poslanci drugih dežel. Se vé da so bili, pa ne vsi. Bili niso nikoli ne Magjari, ne Hrvatje, večidel tudi ne Čehi pemskega kraljestva. Zakaj pa ti niso šli na Dunaj v državni zbor? Zato ne, ker imajo in se sklicujejo na svoje posebne deželske pravice, ki so jim od nekaj potrjene, in te pravice dajejo njih deželnim zborom posebne oblasti, katerih se Magjari in Hrvatje niso odpovedati hoteli, in se jih Čehi odpovedati nočejo. Iz tega že vidite, da se ustava v Avstriji drugače izpeljati ne dá, kakor po lepem dogovoru z vsemi deželami. Po teh dogovorih še le se določi, koliko oblasti se mora odstopiti državnemu zboru na Dunaji, in koliko jih mora ostati domačemu deželnemu zboru, da je dobro za celo deželo. In ker se dozdej s temi deželami ni dogovorilo, zato stvar ne gré naprej. Magjarom ali ogerski kronovini so sicer pravice se povrnila, da si tudi imata Hrvat in Magjar še marsikaj med seboj poravnati, predno si bota dobra. Pa s Čehi na Pemskem in Moravskem se še vlada pogodila ni; dokler pa se ne pogodi, tudi Čehov na Dunaj ne bo. Poljaki, Slovenci in Tirolci so sicer pošiljali poslance v državni zbor, pa vsi ti so le šli na Dunaj, da se pošteno pogodijo in vsak sebi toliko pravic pridobijo, da jim je mogoče, kolikor se dá, srečno živeti in domovini za blagor skrbeti. Ko so tedaj Poljaki, Slovenci in Tirolci letos do živega se prepričali, da jim Nemci, ki imajo brez Čehov prav dober kup večino v državnem zboru, zaželenih pravic nočejo dati, so državnemu zboru hrbet obrnili in domu šli, in cesar so videli, da tako ne gré,

in so še Nemce domú poslali. Moralo je tudi odstopiti vse ministerstvo, ki je stvar tako napeljalo, in svetli cesar so izvolili nove ministre in prvaku med njimi rekli pomenljive besede: Storite mir med vsemi narodi, da bodo zadovoljni! — Kdor je tedaj na strani cesarjevi in vseh pravičnih Avstrijanov, njemu je moralo pri volitvah za to mar biti, da se izvolijo taki možje, ki hočejo spravo, mir z deželami in narodi. Avstrija bo le srečna in mogočna, ako bodo vsi narodi, in tudi mi Slovenci, enake pravice imeli. Dokler pa to ni, dokler imajo eni vse, drugi premalo, dokler je med narodi prepir, razdražba in nezadovoljnost, ne bo sreče, ker tudi žegna božjega ni! Kdor tedaj sreče vsej Avstriji, blagra svoji slovenski domovini želi, ta se nam bo pridružil, da bomo zamogli lepo zložno delati. „Vse za vero, dom, cesarja!“ (Glasni „živio- in pravo-klici.“)

Opomin

zarad papirnatih desetíc in starih šestíc od leta 1848. in 1849.

Papirnatih desetíc in stare šestíce od leta 1848. in 1849., ktere so se (vsled razglasa finančnega ministerstva od 21. aprila t. l.) pri vseh kasah in gospóskah jemale še do konca preteklega meseca julija, se jemljejo zdaj le še pri cesarskih velikih deželnih kasah za plačilo ali v zaméno, in to le do konca tega meseca (avgusta).

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal Jakob Volčič.

Drugemu olovo plava, a meni slama na dno pada; ali: drugega laži pomogu, a mene istine nemogu (nesrečen človek).

Tat za tata (drži), veruga za verugu.

Ča je koza grintaveja to jače skače (popačen človek se tem več uzvišuje).

Leplje je videti osla živega, nego konja krepanega (bolje je malo gospodarstvo v redu, nego veliko povse propalo).

Kadé ga jutro pustí, tu ga večer najde (lenúh je).

Iz visokega miže (bliska) biti će lepo vréme; iz dubokega grmi, biti će daž.

Ako neplati runo, plati ovca (ako ne plača dohodek, plača zemlja).

Potepljena juha in povratjena (povratila) sluga malo valja.

Ki se va mladosti vozi brez potrebe, va starosti hodi za potrebu.

Strah va malem mestu stoji.

Ženska dota na vrata va kuću, a na okna van.

Žena nora, muž pijanac, to je va kući živi tanac.

Dobar je, na ranu bi ga privil.

Zlata mara (neki kuček) se je vijala vijala, dok je va blato pala (devojka je prevzerala, dokler ni v sramoto padla).

Njivu zapusti, a otroka ne.

Ura rani, kasni (gre prebrzo, prekasno).

Stara baba gre (mrači se), hodmo doma, mlada devojka se je rodila (zarja se dela), hodmo van (govoré otroci).

Bolje je debela nit nego gola r...

Putonogi konj — šar na nogah, putiti = vezati, kakor da bi imel veze na nogah.

Jari = pseudo, na priliko: jari muž, jara žena, jari pop, jari prorok.

Vojica (viti se) Rebenranke; pažul ima pa prelce.

Rubnjak = gred na robu strehe.

Znebiti (glagol delavni) abortiren, znebitak = abortus, znebitnica = mulier abortum faciens (bolje in leplje besede za to nima naša knjiga *).

Pastirji poleg Pazina imajo stari običaj na Jurjevo za rano vstati, gnati živino na pašo, ter vzemši kakšno cunjo seboj splezati na kakvo drevo, najraji na oreh, pak upiti drug drugemu: „kemu ču ja san (spanje) prdati? staroj babi na postelju, staroj babi na orih“; meju tim pa privežejo ono cunjo visoko na stablo.

Napisi.

Spisal Fr. Zakrajski.

Recept.

Kdor če danes kaj veljati,
Mora štentorsk glas imeti,
Zmir zasluge svoje šteti,
Ino druge — obrekovati.

En praznik bi jaz prepovedal.

Prepovedal jaz bi, primaruha!
Praznik — krušni v dnu trebuha.

Vzrok.

Le po noči kuješ pesmi nam, Ivane?
A, zato so tak zaspane!

Linguist.

On človek je najzmernejši:
Ob samih korenikah on živi.

Wolfov slovensko-nemški slovár.

Senjalo se mi oni den je,
Da pride na svetlo — sodnjega dne.

Lovor za neke poete Prascoslave.

Po trgu vél'ki petek sem pohajal,
V lovoru so kraséle — svinjske glave.
Oj te potrate in zavržene lepšave!
Videvši vencev to krdelo,
„Za koliko pevcev“ — tak z glavó sem majal —
Bi pač se ž njimi poskrbelo!“

Dopisi.

V Gorici 29. julija. — Zvest svoji obljubi v poslednjem dopisu naj razgrnem podobo goriškega deželnega zbora, čeravno ni še dovršena, ker novih poslancev še prav ne poznamo, razen kolikor jih je moč soditi po tem, kar so do sedaj javno in v javnih zadevah storili; osebnosti in zasebnosti se ne spodobi tirati na razgled. — Na laški strani imamo vse stare zbornike razen dr. Dolijaka, Pace-ta in sedanjega predsednika tukajšnje sodnije dr. Visini-a (kterega pa ni bilo tudi o lanskí sesiji, ker se je bil, odšedši za apelacijskega svetovalca v Trst, poslanstva odpovedal in ni bil dobil naslednika). Vsi stari lanskí poslanci sedé v zboru že od 1861. leta, samo grof Strassoldo bil je izvoljen v 2. dôbi. Izmed novih izvoljencev je Nik. Bernardelli, omikan posestnik, zmerno naroden, je pravdoznanec in se marljivo pečá s kmetijstvom, sicer pa v tukajšnjih krogih malo znan. Glasovitejši je grof Franc Coronini, c. kr. polkovnik v pokoju, župan v slov. Št. Petru (pri Gorici), sin nekdanjega bana hrvaškega

Ivana grofa Coronini-a, najveljavnišega goriškega plemenitaša. Od kar je grof Coronini mlajši prišel na svojo grajščino v Št. Petru, izkazoval se je jako delavnega in za blagostanje dežele vnetega. Spisal je v nemškem jeziku knjigo „o patriarških grobovih v Ogleji“, in nekaj kmetijskih sestavkov; sploh zraven literarnih studij je obračal največo skrb na zboljševanje kmetijstva in bil eden najmarljiviših udov glavnega odbora naše kmetijske družbe; zdaj je njen prvosednik. V kmetijskem odboru in tudi v družih razmerah se je prva leta kazalo, kakor da bi se nagibal bolj na slovensko, nego na italijansko stran; kot župan na pr. je včasih tudi slovenski pisal; v cestnem odboru za goriško-okolični okraj se je pod njegovim predsedništvom vpeljalo slovensko uradovanje itd. Razen nemškega, italijanskega in družih jezikov pozná tudi književno slovenščino, govori dovolj dobro slovenski, in še celó cirilico gladko bere. Poslednji čas so nekteri zapazili, da se je bolj proti Lahom zasukal. Gotovo je, da so lani pred zborovanjem, ko se je namesti Visini-a nov poslanec (za mesto) volil, Goričanje bili vsi za-nj vneti in zoper vladinega kandidata V. Ritter-ja (kteri poslednji je sicer zmagal, toda tako, da je bil prisiljen, se poslanstva še pred potrdbo odpovedati). Grof Coronini je dalje nekako opozicijski in svobodomiseln, je letos celó s skrajnimi tukajšnjimi Lahi (z „ginnastiko“) koketoval, pa znabiti le zastran volitev za deželni zbor. Veljava njegova o letošnjih volitvah je bila taka, da mu ni bil nobeden drugi kandidat kos. Šlo je pa njemu ne samo za ponižno zborništvo, temuč za — glavarstvo, za česar voljo je moral — prav za prav po njegovem uplivu — kakor trdijo — prejšnji glavar Pace pasti. Mnogim se tudi še nekaj družega v misel sili, namreč, da goriško glavarstvo (dotično imenovanje bomo te dni v časnikih čitali) mu utegne biti stopinja do kakega ministerskega stola. Bodi si, kakor koli, to dvoje bo imel novi glavar Coronini pred Pace-tom, da slovenski zna pa da mu italijanščina gladkejšje teče; — ali bode značajnega, nepristranskega Pace-ta tudi v družih ozirih prekosil, pokaže nam prihodnost. — Tretji laški novinec je dr. J. Maurovich. Kakor kaže že pisava priimka, bili so njegovi stariši Dalmatini. Dr. M. je obče priljubljen zdravnik, tudi Slovencem okoličanom (kot okrajni zdravnik) dobro znan. Slovenski govori (dialekt se ve da) dovolj dobro; vèdenja je jako prikupljivega. Javnega življenja se vdeležuje že davno, kot odbornik kmetijske družbe (sloveč cvetličar) in kot mestni starešina in podžupan. Akoravno eden ustanoviteljev in ravnatelj gimnastičnega društva se je vpri o volitvi za deželni zbor kot proti-kandidat sedanjemu ravnatelju gimnazijskemu dr. R., zoper kterega ga je z vsemi zmernejšimi elementi vred podpirala tudi vlada. Vzrok razporu med njim in „ginnastiko“ je domač prepír. — To dobro imajo letošnje laške volitve, da so nam spravili v zbor troje mož, kteri slovenski znajo (razen omenjenih dveh tudi dr. Pajer; C. in P. bereta tudi slov. časnike). Tako se lepo bližamo tisti dôbi, ko bodo lahko Slovenci slovenski, Lahi laški govorili, pa se vzajemno razumeli. — Ako slednjič vso laško vrsto — stare in nove poslance — prezremo, ustavi se nam okó na dveh možeh, ktera nista meso od laškega mesa: baron Ritter in De Pretis. Ona bi bila rada Nemca, ko bi mogla, pa to v Gorici ne gré; za tega del sta „vladna“, kar zdaj pri nas blizo toliko pomeni, kakor podpornika italijanstva, razen ko bi šlo za kaka prenapeta laška zahtevanja; tù bi se ta dva znabiti na uno stran nagnila. Ostali poslanci na laški strani so sploh zmerni narodnjaki in večidel praktični možje. Pravega veljaka štejejo enega, dr. Pajer-ja, pa tudi drugi se odlikujejo po dostojni omiki, eden je strokovnik v kmetijstvu. —

*) Splav se pogostoma na Kranjskem sliši za „abortus“.